

Försummelse av barn

Eja von Hertzen

EXAMENSARBETE	
Arcada	
Utbildningsprogram:	Vård
Identifikationsnummer:	6232
Författare:	Eja von Hertzen
Arbetets namn:	Försummelse av barn
Handledare (Arcada):	Solveig Sundell
Uppdragsgivare:	
<p>Sammandrag:</p> <p>Syftet med denna studie är att få reda på hurudana följder försummelse har på barn och hurudant lidande försummelse orsakar.</p> <p>Mina frågeställningar blir följande:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Vilka följder har försummelse? • Vilken form av lidande orsakar försummelse? <p>I det teoretiska perspektivet används begreppet lidande och Katie Erikssons bok <i>Den lidande människan</i>.</p> <p>Metoden som användes i den här studien är en induktiv innehållsanalys. Totalt analyserades 8 stycken artiklar, dessa från år 1996-2009.</p> <p>I resultatet kom jag fram till att försummelse orsakar ett otroligt lidande på många olika sätt för barnet. Försummelse kan även ha många olika fysiska följder, känslomässiga följder, sociala följder och följder som inverkar på barnets utveckling.</p>	
Nyckelord:	Försummelse Lidande Fysiska följder Känslomässiga följder Sociala följder Följder för utvecklingen
Sidantal:	37
Språk:	Svenska
Datum för godkännande:	23.11.2010

DEGREE THESIS	
Arcada	
Degree Programme:	Health care
Identification number:	6232
Author:	Eja von Hertzen
Title:	Child neglect
Supervisor (Arcada):	Solveig Sundell
Commissioned by:	
<p>Abstract:</p> <p>The aim of the study is to find out what kind of consequences neglect has on children and what kind of suffering neglect causes.</p> <p>The research questions in the study are the following:</p> <ul style="list-style-type: none"> • What kind of consequences neglect has? • What kind of suffering does neglect cause? <p>The theoretical framework presented in the study is based on Katie Eriksson's book <i>Den lidande människan</i>.</p> <p>The method used in this study is an inductive content analysis. In total 8 articles were analyzed for this study, articles from year 1996-2009.</p> <p>The results suggest that neglect causes unbearable suffering for the child. Neglect can also have many physical, emotional, social and developmental consequences.</p>	
Keywords:	Neglect Suffering Physical consequences Emotional consequences Social consequences Developmental consequences
Number of pages:	37
Language:	Swedish
Date of acceptance:	23.11.2010

INNEHÅLL

1	Inledning.....	6
2	Syfte och frågeställningar	7
3	Bakgrund.....	7
4	Föräldrars viktigaste funktioner	8
4.1	Kunna se barnet som det är och acceptera det så	9
4.2	Att ha empati för barnet.....	10
4.3	Engagera sig på ett känslomässigt positivt sätt i barnet	10
4.4	Realistiska förväntningar	11
5	Försummelse av barn.....	12
5.1	Olika former av försummelse	12
5.1.1	<i>Fysisk försummelse.....</i>	<i>13</i>
5.1.2	<i>Emotionell försummelse .....</i>	<i>13</i>
5.1.3	<i>Försummande av barnets medicinska vård .....</i>	<i>14</i>
5.1.4	<i>Försummande av barnets skolning .....</i>	<i>14</i>
5.2	Följder av försummelse	14
5.3	Ett barns grundbehov	15
5.3.1	<i>Människans grundbehov .....</i>	<i>16</i>
6	Teoretiskt perspektiv.....	17
6.1	Lidande.....	17
6.1.1	<i>Att orsaka lidande för någon annan .....</i>	<i>18</i>
6.1.2	<i>Ensamhet .....</i>	<i>19</i>
6.1.3	<i>Kärlekslöshet.....</i>	<i>19</i>
6.1.4	<i>Inte vara välkommen .....</i>	<i>19</i>
6.1.5	<i>Skuld och värdighet.....</i>	<i>19</i>
7	Etiska perspektiv	20
8	Metod.....	21
8.1	Datainsamling.....	21
8.2	Innehållsanalys.....	23
9	Presentation av analysartiklarna.....	24
9.1	Den unga människans ensamhet - en upplevelse av lust och lidande	24
9.2	Utsatta flickor och pojkar – en översikt av aktuell svensk forskning	24
9.3	Att förstå de konsekvenser barn misshandel har på beteende och emotionellt	25

9.4	Barn misshandel i familjen: misshandel, exploatering, försummelse- en begreppsanalys	25
9.5	Barn misshandel i USA: frekvens, risk faktorer och konsekvenser hos tonåringar	26
9.6	Vanvård i social barnavård under 1900-talet	26
9.7	Baby misshandel- att känna igen det och att göra något åt saken i "ensikoti"	27
9.8	Försummelsens biopsykologi	28
10	Resultat	28
10.1	Tolkning mot den teoretiska referensramen.....	30
11	Diskussion	31
12	Kritisk granskning	33
	Källor	35

FIGURER

Figur 1	Hälsans och lidandets nivåer (Eriksson 2003:65).....	18
Figur 2	Analysens resultat	29

Tabeller

Tabell 1	Litteratursökningens resultat via databaserna	22
----------	---	----

1 INLEDNING

Mitt examensarbete kommer att handla om barn som blir försummade av sina föräldrar. Till en början hade jag väldigt svårt att bestämma ett ämne för arbetet. Barn har alltid legat nära mitt hjärta så helt klart för mig var det från början att arbetet skulle handla om barn i någon form. Tillsammans med min handledare Solveig Sundell kom vi sedan fram till detta ämne. Ju mera jag läste mig in på ämnet desto intressantare tyckte jag att det verkade.

Det är endast en liten del av de barn som blir försummade som kommer till myndighetenas kännedom. Det talas betydligt mera om de barn som blir sexuellt utnyttjade eller fysiskt misshandlade, trots att passivt våld som försummelse är mycket vanligare. Sexuella och fysiska övergrepp kan kopplas till en situation eller till en händelse, men försummelse är ett mera kroniskt tillstånd.

Största delen av den forskning som finns behandlar fysisk misshandel eftersom det är något som kommer fram betydligt tydligare än försummelse. Detta väckte mitt intresse för ämnet ännu mera.

Tyvärr är det ofta så att de som själva blivit försummade i sin barndom senare också försummar sina egna barn.

Nedan följer ett citat av en 15 årig pojke som känner sig övergiven och ensam.

"Varför vill ingen vara med mig, varför måste jag jämt vara ensam? Det känns hopplöst. Jag har ingen som är precis likadan som jag som förstår. Det är ingen som skulle bry sig... jag är helt övergiven, jag har som ingenstans att vända mig... det är svårt. Det är något fel på en själv. Jag vet inte hur det kan bli så här. Jag vet inte mera riktigt vem jag är. Jag tänker ofta på att ta livet av mig, det känns som en utväg om det här fortsätter hela livet."(Lindholm et al. 2001:246)

2 SYFTE OCH FRÅGESTÄLLNINGAR

Syftet med mitt examensarbete är att få reda på vilka typer av följder det har för barn då de som små blir försummade av sina föräldrar, och hurudant lidande det orsakar dem.

Frågeställningarna i mitt arbete är följande:

- Vilka följder har försummelse?
- Vilken form av lidande orsakar försummelse?

3 BAKGRUND

Man behandlade redan på 1800-talet kränkningar mot barn i den vetenskapliga litteraturen. Ambroise Tardieu som var professor i rättsmedicin i Paris publicerade redan mellan åren 1857-1879 otroliga böcker och artiklar om barn som utsatts för försummelse, misshandel och sexuella övergrepp. Tardieu kunde inte under sin livstid övertyga sina kollegor om att barn inte endast blir utsatta för försummelse, misshandel och sexuella övergrepp utan att även många av barnen dör av kränkningarna, trots väldigt noggrann klinisk och vetenskaplig dokumentation. Då han dog glömdes hans arbeten bort. Efter det trodde man att barns berättelser om våld som de upplevt endast var en produkt av deras fantasi, och detta dominerade både inom och utom medicinen för nästan hundra år framåt. Det vetenskapliga intresset för försummelse tog först på 1900-talet på allvar fart, då med den amerikanske professorn i pediatrik Howard Dubowitz som en av huvudaktörerna. (Söderholm 2006:23)

Barnskyddet kom igång i Finland på 1860-1870-talet tillsammans med skolväsendet. Då var målet att skydda barn från för långa arbetsdagar och faror på arbetet. År 1937 kom den första barnskyddslagen, och dens uppgift var att ordna kommunalt barnskydd. År 1925 började Mannerheims barnskyddsförbund med uppfostrings och familjerådgivning. (Paavilainen 1998:32)

År 1991 godkände Finland FN:s barnkonvention och förband i och med det sig att ta alla passande administrativa, lagstiftnings och sociala åtgärder också i utbildningssyfte för att skydda barn mot alla olika former av psykiskt eller fysiskt våld, övergrepp eller skada, försumlig eller vanvårdlig behandling, utnyttjande eller misshandel, även innebärande övergrepp av sexuell form, medan barnet är med sin/sina föräldrar, vårdnadshavare eller i någon annan persons vård.

I Finland har barnen enligt lagen rätt att inte bli agade, undertryckta eller utsatta för någon annan form av kränkande behandling, både fysiskt och sexuellt våld mot barn är kriminellt. I barnskyddslagens första paragraf är barnens rättigheter inskrivna:

”Barn har rätt till en trygg och stimulerande uppväxtmiljö samt till en harmonisk och mångsidig utveckling. Barn har företrädesrätt till särskilt skydd”.

Trots att det finns olika konventioner och lagar så kränks många barns rättigheter. Om man märker eller misstänker att ett barn far illa så skall man omedelbart göra en anmälan till socialnämnden enligt barnskyddslagen. År 2005 hade vi i Finland 1 103 698 under 18 åriga barn. Av dem var 54 553 barn öppna barnskyddets klienter, 12 443 barn var placerade på andra ställen än i sina egna hem och 1657 barn måste brådskande omhändertas. I Finland liksom i väldigt många andra länder är barnskyddsstatistiken otillfredsställande ur barnens perspektiv sett eftersom det inte kommer fram vilka former av kränkningar eller risker ett barn kan ha råkat ut för. Det är mycket sannolikt att det här beror på att vi i Finland inte har enhetliga och nationella regler på hur t.ex. hälsovårdspersonalen skall göra en anmälan till barnskyddet. (Söderholm 2006:23-24)

4 FÖRÄLDRARS VIKTIGASTE FUNKTIONER

Föräldrarna och de omsorgspersoner som barnet har i sin närhet, och de som kan ge barnet en bra grund för att det skall kunna utveckla sina resurser och möjligheter skall ha dessa egenskaper:

- Kunna se barnet som det är och acceptera det så.
- De skall ha empati för barnet.
- De skall på ett känslomässigt sätt positivt engagera sig i barnet.
- Förväntningarna på vad barnet klarar av skall vara realistiska.

Föräldrafunktioner som dessa kräver både lyhördhet och känslighet hos både omsorgspersoner och föräldrar. Dessa gäller oberoende av barnets kulturella bakgrund, eftersom alla barn i världen har samma behov. (Killén 2009:39)

4.1 Kunna se barnet som det är och acceptera det så

Hur vi uppfattar barn och om vi både ser och förstår dem har enorma konsekvenser på våra handlingar mot dem och även på våra attityder. Eftersom det är väldigt viktigt att vi behandlar barn på ett sådant sätt som är i relation med deras möjligheter och behov, så är det viktigt att vi har en realistisk förståelse och uppfattning av barnen. Det finns säkert inte någon förälder som alltid skulle ha en realistisk uppfattning om sina egna barn. Hur föräldrar ser på sina barn beror bl.a. på hur de själva har det och på vilket sätt barnets reaktioner och beteende påverkar dem. Om föräldern själv är stressad så är det väldigt naturligt att genom detta ge barnet någon negativ egenskap som att t.ex. tycka att barnet är mycket besvärligt. Men så länge ett sådant beteende inte håller på hela tiden och man själv är medveten om att man emellanåt blir lite nervös så kan barnet hantera detta.

Barn som upplever att de har föräldrar som ser dem, förstår dem och accepterar dem som de är, får mycket goda förutsättningar för att utveckla en god självkänsla.

Om ett barn har andra omsorgspersoner förutom sina föräldrar så som far- och morföräldrar i sin närhet som också accepterar, ser och förstår dem har ännu bättre förutsättningar att utveckla en god självkänsla. (Killén 2009:39-40)

Ett barns självförtroende bygger på att barnet känner sig godkänt och älskat precis som det är (Sinkkonen 2008:207).

Den humanistiska människosynen beskriver människan som en fri, medveten och ansvarig kulturvarelse. Människan ses som en del av en större helhet. Det grundläggande i humanismens syn på människan är att människan uppfattas som en individ. (Sarvimäki & Stenbock-Hult 1996:29-31) Människor föds med en del grundbehov som är lika hos alla fränsett vissa anlag som är unika för individen. Barn har unika egenskaper i sina personligheter. Det är de individuella personlighetsdragen och anlagen som utgör barnets medfödda jag. (Thorsén 1992:57)

4.2 Att ha empati för barnet

Ordet empati kommer från det grekiska ordet *empathia*. *Em* betyder in och *pathia* betyder känsla eller passion. När man talar om empati talar man med andra ord om att känna någon eller något från dess insida. Empati kan ses som en källa till kunskap om någon person. Om man har empatisk kunskap om någon betyder det att man kan förstå och sätta sig in i personens känslor och psykiska situation. Som allra bäst innefattar empati en total förståelse av en person.

Många forskare anser att förmåga till empati kan kopplas ihop med fysisk och moralisk mognad. Endast en person som har en relativt klar bild av sig själv kan förstå och uppskatta någon annan persons individualitet och låta den andre vara annorlunda.

(Sarvimäki & Stenbock-Hult 1996:83-85)

Att ha empati är viktigt. Empati är vår skicklighet att kunna leva oss in i ett barns upplevelser och att sedan kunna föra detta vidare både verbalt och i handlingar. Empati är viktigt för att vi skall kunna trösta barnet och ta del i barnets upplevelser, detta hjälper barnet att styra sina känslor. Empati är även en funktion som hjälper omsorgspersoner och föräldrar att försöka låta bli att ta ut sina vardagliga frustrationer på barnet.

Sådana barn som vet vad de känner och vågar känna är barn som upplever att deras föräldrar/omsorgspersoner kan leva sig in i hur de mår och som även kan trösta dem då de är ledsna, som kan förstå deras ångest, ilska och protester. Dessa barn lär sig gradvis att styra sina känslor och de får även bra förutsättningar till att lära sig leva sig in i hur andra har det. (Killén 2009:41)

4.3 Engagera sig på ett känslomässigt positivt sätt i barnet

Då man talar om omsorg är det alltid frågan om en relation av någon form. Då man känner omsorg känner man alltid det om någon eller om något. Motsats till omsorg är hänsynslöshet och likgiltighet. (Sarvimäki & Stenbock-Hult 1996:97-98)

Den tyske filosofen Martin Heidegger ser omsorg som någonting ontologiskt grundläggande för människor. Det här betyder att det är förmåga till omsorg, till att bry sig om någon som gör människan till en människa. Man kan vilja något och önska något endast om man bryr sig om någon ting. Enligt Rollo May förutsätter alla former av kärlek om-

sorg. När man känner omsorg om någon annan människa innebär det att man bryr sig om den andra och om vad som händer den. Man blir berörd av den andres lidande och glädje och man vill att det skall ske positiva saker i den personens liv. Det är privat omsorg någon känner i relation till sina anhöriga och vänner. Naturlig privat omsorg innebär att den kommit till på ett spontant sätt och att den har sin grund i positiva känslor mot t.ex. familj och vänner (Sarvimäki & Stenbock-Hult 1996:39-41)

Kännetecken på omsorg är bl.a. följande:

- Omsorg innebär att man är känslomässigt engagerad i den andra och man vill göra något gott för den.
  - Omsorg betyder att man bekänner den andras värde och värdighet och dens behov av möjligheter för att kunna växa.
  - Omsorg betyder att man är där för den andra.
  - Omsorg innebär att man har empatisk förståelse för den andra.
  - Omsorg innebär att man godkänner den andra utgående från dens egen situation.
- (Sarvimäki & Stenbock-Hult 1996:98)

Det är viktigt för barn att föräldrar och omsorgspersoner kan engagera sig i barnet på ett känslomässigt positivt sätt. Detta i barnet som person, i dess lärande och utveckling, glädje och sorg. Barn som känner att de har föräldrar eller omsorgspersoner som tycker om att vara tillsammans med dem kommer att senare kunna utveckla positiva förväntningar och en förmåga att känna glädje. (Killén 2009:40-41)

4.4 Realistiska förväntningar

Att man har realistiska förväntningar på ett barn och på vad det klarar av är absolut avgörande för barnets utveckling. Dessa förväntningar kan bekräfta, provocera och stimulera. Förväntningarna kan även vara helt för stora eller inte tillräckligt stora. Barn vars föräldrar och omsorgspersoner har realistiska förväntningar på dem behöver inte oroa sig över att de inte skulle vara tillräckligt duktiga. De kan istället använda all sin energi till att klara av olika saker och ting vilket är viktigt för barn. (Killén 2009:41-42)

Det är väldigt viktigt för ett barn att det upplever att det det duger för sina föräldrar helt och hållet, också om det misslyckas, är på dåligt humör, eller inte kan någonting (Sinkkonen 2008:201)

5 FÖRSUMMELSE AV BARN

Att försumma ett barns grundbehov är ett uttryck som generellt brukar användas för att beskriva de olika former av försummelse som ett barn kan utsättas för. Till ett barns grundbehov hör att få kärlek, emotionell och fysisk omvårdnad, att bli hört, att bli sett, att bli respekterat, att få uppsikt, att få skydd, att få trygghet, att få stimulans, att få undervisning och att garanteras psykisk, fysisk och dental hälsovård. De barn som inte får sina grundbehov tillgodosedda i sin närmiljö kan även försummas av de myndigheter som borde skydda barn. Försummelse kan vara ett socialt, ett medicinskt, ett odontologiskt, ett psykologiskt och ett juridiskt problem.

Exakt hur mycket försummelse som förekommer vet man inte men man anser att försummelse är vanligare än både sexuella övergrepp och fysisk misshandel. Trots att det är vanligare har försummade barn fått betydligt mindre uppmärksamhet. I den vetenskapliga litteraturen talar man ännu idag om försummelse av försummelse, ett begrepp som kom till för över 25 år sedan. En delorsak till det här kan vara otydlighet och definitions svårigheter p.g.a. försummelsens mångfacetterade och heterogena karaktär. Försummelsen kan vara olika på väldigt många sätt och vara av olika svårighetsgrad. Den kan vara oavsiktlig, avsiktlig, kronisk eller sporadisk. Hela processen är nästan alltid smygande och lömsk, och den ger väldigt sällan i god tid så alarmerande symptom att någon skulle ingripa i situationen. (Söderholm 2009)

5.1 Olika former av försummelse

I följande del tas det upp fyra olika former av försummelse. Dessa former är: fysisk försummelse, emotionell försummelse, försummande av barnets medicinska vård och försummande av barnets skolning.

5.1.1 Fysisk försummelse

Fysisk försummelse innebär ofta att omsorgen och vården av barnet har varit bristfälliga ända sedan barnet föddes. Barn som blir fysiskt försummade lever ofta i en sådan omgivning i vilken de vuxna inte förstår eller inser att de skall försvara barnets grundbehov. Fysisk försummelse kan t.ex. innebära att barnet inte får tillräckligt med mat eller att barnet lever i ett ohygieniskt hem som kanske saknar värme. På grund av bristande övervakning utsetts barnet ofta för olika faror som skulle vara möjliga att undvika, som t.ex. gifter. Dessa barn får även ofta åka från hem till hem för att bli omskötta vilket orsakar otrygghet och oro. (Söderholm et al. 2004:61)

5.1.2 Emotionell försummelse

Emotionell försummelse är den mest lömska formen av försummelse. Oftast finns det inga som helst yttre tecken. I en del extrema fall kan detta ändå leda till att små barn stannar upp i sin längd och viktutveckling, detta kallas även för ”failure to thrive”. Ifall ett barn inte växer normalt och man har kunnat utesluta alla andra orsaker så skall man på allvar misstänka emotionell försummelse eller någon annan form ifall man tycker att växelverkan mellan föräldrarna och barnet är avvikande från det s.k. normala. Ett barn som blir emotionellt försummat har oftast väldigt lite eller inga alls erfarenheter av att bli älskad och uppskattad. (Söderholm et al. 2004:61-62)

En av de mest kända forskarna inom emotionell försummelse är barnläkaren och barnpsykiatern Danya Glaser. Danya delar in emotionell växelverkan i fem kategorier.

- Föräldrarna är inte emotionellt närvarande.
- Föräldrarna har en negativ eller fel uppfattning om barnet.
- Växelverkan mellan barn och förälder är inkonsekvent och olämplig i förhållande till barnets ålder.
- Föräldrarna är inkapabla att förstå sig på barnets individualitet och psykologiska gränser.
- Föräldrarna är inkapabla att trygga barnets sociala behov och anpassande. (Söderholm et al. 2004:62)

Om ett barn blir emotionellt försummat längre tider leder detta till rubbningar i barnets utveckling. Detta gäller fysisk utveckling, emotionell utveckling, kognitiv utveckling, skolframgång och socialt beteende. (Söderholm 2004:62)

5.1.3 Försummande av barnets medicinska vård

Försummande av medicinsk vård kan innebära t.ex. att barnets föräldrar förhåller sig nonchalant eller negativt till mediciner som barnet har blivit ordinerat. Detta kan också gälla rehabilitering, terapi eller planerade undersökningar och ingrepp.

Ett barn som blir utsatt för den här formen av försummande kanske inte alls förs eller förs väldigt sent till sjukhus fastän situationen skulle vara akut. Ett barn som blir utsatt för medicinsk försummelse blir oftast också försummat på andra sätt.

(Söderholm 2004:62-63)

5.1.4 Försummande av barnets skolning

Detta kan innebära att barnet inte alls förs eller skickas till skolan, eller att barnet av olika orsaker kanske själv vägrar att gå dit. Föräldrarna kanske förhåller sig negativt till skolans förslag att lösa problem eller att stöda barnets skolgång. På en samhällelig nivå kan den här formen av försummande innebära att man misslyckats med att ordna t.ex. stödundervisning. (Söderholm 2004:63)

5.2 Följder av försummelse

Vilka följder försummelsen har på barnet beror på olika faktorer. Dessa är bl.a. barnets ålder, barnets temperament, formen av försummelse, hur länge försummandet pågått, och på vilken form av överlevnadsmetoder som barnet själv har kommit på för att klara av sin situation. (Söderholm 2009)

Försummelse har konsekvenser på både kort och lång sikt. Dessa för barnens emotionella, sociala och kognitiva utveckling. Speciellt ödeläggande för barnets utveckling är ifall

barnet blir allvarligt försummat när det är så litet att det behöver hjälp med allting. Emotionell försummelse kan hos små barn leda till att de inte växer som de skall.

Allmänt sett så påverkas barnets sociala och kognitiva kompetens mera av allvarlig och kronisk försummelse än av andra former av kränkningar. Barn som har blivit allvarligt försummade har svårt att utveckla den koncentration och förtroende som de behöver för att klara sig i skolan, detta gäller även inläring och deras relationer till kamrater. Man antar även att ett barn som blivit försummat under de två första levnadsåren senare kan utveckla ett aggressivt beteende, detta i större grad än ett barn som blivit försummat vid högre ålder. (Söderholm 2009)

Hos spädbarn kan försummande komma fram som ökad infektionsbenägenhet, otillräcklig viktökning och längdtillväxt, försenad motorisk utveckling, ängslighet och dåliga sociala förmågor.

Hos förskolebarn kan det förekomma bl.a. smutsiga kläder, sen språkutveckling, mindre huvud, koncentrationssvårigheter, social omogenhet, överaktivitet, aggressivitet och impulsivitet.

Hos skolbarn kan det förekomma kortväxthet, dålig hygien, inlärningsproblem, sen utveckling, dåligt självförtroende, svårigheter med nya situationer, har inte djupa relationer med andra barn och svårigheter med urin- och avföringskontroll. Majoriteten av de barn som blir försummade har föräldrar som har egna problem vilka gör att de har svårigheter i att leva upp till de krav som ställs på dem som föräldrar. Svårigheterna kan bero på bl.a. missbruk, psykisk sjukdom och på en väldigt svår egen barndom.

(Barnhälsovården 2007:4-5)

5.3 Ett barns grundbehov

För att ett barn skall kunna utvecklas på ett gynnsamt sätt skall man se till att grundbehoven fylls och att de som jobbar med barn dagligen inte heller glömmer det.

Man definierar ett barns grundbehov olika i olika samhällen och kulturer, och man har inte heller en gemensam tolkning över olika riskfaktorer. Sannolikt är ändå att man i alla kulturer förstår att ett barn behöver någon form av skydd och trygghet. Till ett barns viktigaste grundbehov hör kärlek, att bli sedd och att bli hörd, att bli accepterad och att bli uppskattad. Till grundbehoven hör även att ett barn skall få tillräckligt med mat, ha

kläder, få känna sig ren, bli övervakad, känna säkerhet, bli stimulerad, ha tillgång till hälsovård och till skolning. Dessa grundbehov skall garanteras även i daghem, skolor, fosterhem och på barnskyddsanstalter.

Om ett barns grundbehov försummas konstant och allvarligt så orsakar det betydande problem för bl.a. växt och utveckling, men inte ändå på ett sådant sätt att symtom och kliniska fynd alltid skulle förekomma och alltid vara lika. Barnets symtom och de fynd man gör beror på hur länge försummelsen har pågått, på dess form, barnets ålder, kön, temperament, de tillgängliga vård och stöd system som finns, och de sätt att klara sig som barnet själv har kommit på för att ens på något sätt klara av sin livssituation. (Söderholm et al. 2004:59-60)

5.3.1 Människans grundbehov

Enligt den amerikanske psykologen Abraham H. Maslow hör följande till människans grundbehov:

- Fysiologiska behov som t.ex. behov av mat, syre och vätska.
- Behov av trygghet och säkerhet.
- Gemenskaps- och kärleksbehov.
- Behov av självuppskattning.
- Behov av att förverkliga sig själv.

Om en människa får de här grundbehoven tillfredsställda så utvecklar hon sitt medfödda jag och sina personliga egenskaper. (Thorsén 1992:57-59)

6 TEORETISKT PERSPEKTIV

I det teoretiska perspektivet har begreppet lidande valts. Ett barn som blir försummat blir utsatt för lidande på många olika sätt.

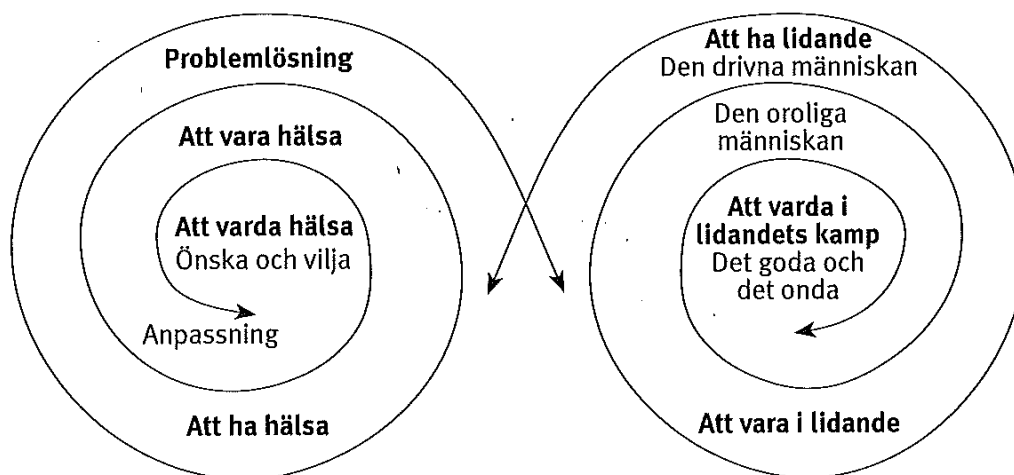
6.1 Lidande

Att lida är att bli pinad och plågad och att måsta kämpa och stå ut med något. Det är någonting som är ont. Att lida kan också betyda att försonas. Lidande är någonting som är negativt som människan måste leva med och bli utsatt för. Lidande kan även vara något som har en mening med sig. (Eriksson 2003:21)

Lidande tillsammans med kärlek är de två viktigaste rörelserna i våra själar och i våra andar, och de är därför de mest väsentliga processerna i livet och hälsan. Med hjälp av både lidande och hälsa blir människan en mångkunnig enhet och till en djupare helighet. Ifall man ser lidandet som en del av människan så betyder det att lidande även är en del av hälsan.

Katie Eriksson delar in lidande i tre olika nivåer. Att ha lidande, att vara i lidandet och att varda i lidandet. Att ha lidande innebär att man är en främling för sig själv, och att man styrs av yttre faktorer. Att vara i lidandet innebär att människan kan känna ängslan, men det kan också under en tid upplevas som harmoni samtidigt som människan förnekar sitt inre jag. Att varda i lidandet är en strid mellan hopp och hopplöshet och likaså mellan liv och död. (Eriksson 2003:63-65)

På följande sida finns en bild som beskriver hälsans och lidandets nivåer.

Figur 1 Hälsans och lidandets nivåer (Eriksson 2003:65)

6.1.1 Att orsaka lidande för någon annan

Det är nästan alltid människor som orsakar lidande för varandra. Lidandet som vi människor orsakar varandra är oftast ett gömt lidande, detta sker ofta även omedvetet.

Enligt Eriksson är den väsentligaste grundfrågan ifall vi människor faktiskt vill det goda. Både det goda och det onda hör ihop med vår frihet, och friheten innebär att man har ansvar för någon annan människa och detta betyder att man inte får orsaka denne något lidande. Den formen av lidande som vi människor orsakar varandra grundar sig ofta i mänskliga förhållanden. Att inte ha någon relation till en annan människa är en av de största formerna av lidande som vi kan uppleva.

Man förolämpar alltid en annan människas värdighet ifall man orsakar en annan lidande. Man förolämpar även sin egen värdighet om man orsakar någon annan lidande. Genom att undersöka vår egen uppfattning om verkligheten, vår bild av världen och våra värdegrunder kan vi söka en orsak och förklaring det lidande som vi både omedvetet och medvetet orsakar varandra. (Eriksson 2003:39-40)

6.1.2 Ensamhet

Det kan leda till ett djupt lidande ifall man upplever att man inte har något sällskap alls. Ensamhet innebär ändå inte alltid lidande. Det finns många människor som hela tiden är ensamma men som ändå inte alls upplever sig vara ensamma. Någon kan leva med en massa människor runt omkring sig hela tiden och samtidigt känna sig otroligt ensam. Samtidigt kan det även orsaka lidande att inte få vara ensam alls. Enligt Eriksson blir ensamheten ett lidande först då människan blir för ensam i sin ensamhet.

(Eriksson 2003:45)

6.1.3 Kärlekslöshet

Till människans största behov hör att få känna kärlek och att få känna sig godkänd. Det orsakar ett otroligt lidande att inte själv få kärlek eller att kunna ge kärlek åt andra. Vår värdighet blir bekräftad genom förmedling av kärlek. Ifall en människa inte får uppleva kärlek så kan denne inte heller känna medlidande för andra eller ingå en djup samhörighet med någon annan. (Eriksson 2003:44)

6.1.4 Inte vara välkommen

Om man upplever att man kommer ärligt som sig själv och ändå inte får känna sig välkommen så orsakas det lidande. Alla vill få känna sig inbjudna. Det är även viktigt att alla ska få uppleva att de hör till någon gemenskap och att det finna någon som saknar dem och som väntar på dem. En människa som inte får uppleva att den är välkommen blir fräntagen livsglädje och hopp, detta oberoende om det handlar om hela livet eller bara om en speciell situation. Då man välkomnar någon betyder det att man visar den respekt och bekräftelse. (Eriksson 2003:45)

6.1.5 Skuld och värdighet

Lidande kränker en människas värdighet och att kränka en människas värdighet är att förorsaka ett lidande. En människa känner sig kränkt varje gång hon lider. På grund av detta kränkande känsla vill denna människa oftast inte tala om sitt lidande. En människa som känner lidande är väldigt olycklig och hon känner samtidigt skam över att hon är

det. Lidande och skuld har en anknytning till varandra. Alla människor känner skuld för något som man upplever sig vara ansvarig för. Detta kan vara något smått eller stort. Denna skuldkänsla är en form av lidande och man vill på något sätt gottgöra skulden eller betala bort den. Man blir försonad genom att uppoffra något. Genom lidande kan man gottgöra sin skuld.

Ett sätt för människor att försöka bekräfta sin egen värdighet är att försöka se betydelsen i lidandet och att försöka hitta ett svar på frågan varför. En människa som lider måste få sin värdighet som människa bekräftad. Lidande betyder att man inte är en hel människa. (Eriksson 2003:42-43)

7 ETISKA PERSPEKTIV

Etik har alltid haft en viktig plats i omvårdnad, man skall ge god omvårdnad åt den som behöver det. Människan, människans villkor och de mänskliga relationerna står i fokus. (Sarvimäki & Stenbock-Hult 2008:9)

Som grund för etiken finns de etiska värdena. Dessa värden är abstrakta föreställningar som beskriver vad som är bra och gott att sträva efter och göra verkligt, men också vad som inte är bra och som skall undvikas. (Sarvimäki & Stenbock-Hult 2008:37)

Alla människor är sårbara. Insikt i människans sårbarhet är central för etiken. Att vi är sårbara innebär att vi; är lätta att såra eller skada både fysiskt och emotionellt, att vi inte är skyddade mot verbala eller fysiska angrepp och att vi är svaga och känsliga.

(Sarvimäki & Stenbock-Hult 2008:13-14)

Då man är sårbar är man känslig, ömtålig och oskyddad och detta innebär att man upplever olika känslor och med dessa känslor handskas man på olika sätt. När man öppnar sig för känslor blir man sårbar. Känslor spelar en viktig roll för hur vi minns vårt eget liv och våra erfarenheter. Känslor påverkar hur vi uppfattar oss själva. Någon med emotionella brister kan ha svårt att uppfatta mening i sitt liv och detta påverkar i sin tur också hur personen ser på andra och på omvärlden. Känslomässig kunskap är viktigt i empatin det vill säga i hur man förstår en annan person. En form av känslor är de moraliska känslorna. De uttrycker vad vi uppfattar som gott och ont, som rätt och fel.

(Sarvimäki-Stenbock-Hult 2008:18-19)

8 METOD

I det här kapitlet tas det upp hur den data som använts sökts och vilken form av metod som används i analysen. Som forskningsmetod används kvalitativ innehållsanalys med en induktiv riktning.

Till att börja med så lästes de valda artiklarna noggrant igenom. Efter en noggrann genomgång så lästes de på nytt och ord och meningar som var centrala för frågeställningarna streckades under. Dessa understreckade ord och meningar skrevs sedan upp på ett skilt papper för att ännu tydligare se vad som kom fram ur dem. Sedan gick man ännu en gång igenom allt som plockats ut så att det till slut endast fanns ord kvar. Efter det här började orden som plockats fram kategoriseras enligt Kyngäs och Vanhanens instruktioner för hur en induktiv innehållsanalys skall göras (Kyngäs & Vanhanen 1999:5-6). Då grupperades det som hade streckas under så att det som kom i samma grupp passade under samma kategori. Kategoriserandet ledde till fyra stycken överkategorier som ansågs passa innehållet i underkategorierna. Slutligen så kopplades dessa ännu ihop till en gemensam kategori. Allt det här skrevs sedan in i en Excel tabell för att få fram dem ännu tydligare. Efter det så flyttades allt över till Word och figuren gjordes klar. I resultatet presenteras den slutliga figuren.

8.1 Datainsamling

Artiklar söktes via databaserna Ebsco Academic Search Elite, Google Scholar och Pubmed, men Pubmed hade tyvärr inget som kunde användas. Största delen av materialet som hittades där passade inte ämnet eller så var det alldeles för gammalt. Överlag var en väldigt stor del av träffarna i databaserna för gamla, de fanns inte i fulltext eller så var de inte väsentliga för mitt ämne. Väldigt många handlade mera om fysiskt miss-handlade och sexuellt utnyttjade barn.

Sökningarna på databaserna Ebsco Academic Search Elite och på Pubmed gjordes 14.9.2010 och 16.9.2010. Sökningarna i Google Scholar gjordes den 12.10.2010. Dessa sökningar gjordes i Arcada. Sökningar gjordes även manuellt i tidningar som Hoitotiede, Tutkiva hoitotyö, The Lancet, Pediatric Nursing, Vård i Norden och i Kasvatus. Av dessa manuella sökningar i tidskrifter gjordes största delen i Arcadas bibliotek, men

även en del gjordes i Barnklinikens bibliotek. Biblioteksdatabaser som jag har sökt i är: Helmet (Esbo, Grankulla, Helsingfors och Vanda stadsbibliotek), Terkko (centralbiblioteket för hälsovetenskaper vid Helsingfors Universitet), Arken (Arcads Nylands Svenska Yrkeshögskola) och Minerva (centralbiblioteket för beteendevetenskaper vid Helsingfors Universitet). Sökningar på internet gjordes på bl.a. Tammerfors och Åbo universitets hemsidor.

De slutligen valda artiklarna för denna studie hittades via: Google Scholar, Ebsco Academic Search Elite, Åbo akademis hemsida, tidningen Hoitotiede och en via internet.

En tabell av sökningarna i databaserna:

Tabell 1 Litteratursökningens resultat via databaserna

DATABAS	SÖKORD	TRÄFFAR	VALDA
Pubmed	child neglect suffer	11st.	0st.
Ebsco, Academic search elite	child and neglect and suffer	limit 2005:24st.	1st.
Ebsco, Academic search elite	parent and child maltreatment	limit 2005:29st.	0st.
Ebsco, Academic search elite	parent and child and neglect	limit 2005:26st.	0st.
Google Scholar	försumma barn	limit 2005:338st.	1st.
Google Scholar	child neglect consequences	limit 2005:18700st.	2st.

Trots en hel del träffar med de valda sökorden valdes få artiklar via databaserna. Detta berodde på att de inte passade in i den här studien med tanke på frågeställningarna, de var för medicinska, de behandlade mera fysisk misshandel än något annat, innehållet var knappt eller så fanns de inte i full text. De artiklar som till slut inkluderades i studien

valdes på grund av att de var intressanta till sitt innehåll, de var till största delen relativt nya, de fanns i full text och de passade mina frågeställningar. I flere av artiklarna skrevs det om försummelse och försummelsens följder från väldigt olika synvinklar vilket även var en orsak till att de till slut valda artiklarna inkluderades.

8.2 Innehållsanalys

Innan analysprocessen påbörjas måste man besluta ifall man endast analyserar det som klart kommer fram i artiklarna (manifest innehåll) eller ifall man också analyserar innehåll som är gömt (latent innehåll). (Kyngäs & Vanhanen 1999:5)

Innehållsanalys är en metod som ofta används då man på ett vetenskapligt sätt vill analysera ett material som är skrivet, dokumenterat, uttalat eller symboliskt framställt. Som begrepp är innehållsanalys väldigt diffust och det kan betyda ganska många olika sorters metoder. I början var innehållsanalysen helt och hållet kvantitativ, men senare har den utvecklats i en kvalitativ riktning. Som metod är innehållsanalysen mycket känd och ofta använd inom vårdforskningen. (Eriksson 1992:280)

Det som är utmärkande för innehållsanalysen är främst det att man indelar det material man skall analysera i kategorier. Det är antagligen den svåraste delen av arbetet. Den skall vara meningsfull och uttömmande. (Carlsson 1990:85)

En induktiv innehållsanalys kan delas in i tre olika steg:

- Förenkla materialet.
- Gruppera materialet.
- Abstrahera materialet. (Kyngäs & Vanhanen 1999:5)

Utgångspunkten för de kvalitativa metoderna är att alla fenomen är speciella kombinationer av kvaliteter och egenskaper, och de därför inte går att varken mätas eller vägas. Många anser även att forskningsobjektet anses vara ett subjekt, och de ser forskningsprocessen som en kommunikationsrelation. (Andersen 1994:71)

9 PRESENTATION AV ANALYSARTIKLARNÄ

Totalt analyserades 8 stycken artiklar för denna studie. Här presenteras de olika artiklarna kort var och en för sig.

9.1 Den unga människans ensamhet - en upplevelse av lust och lidande

För artikeln har 15 skolelever i åldern 13-19 år intervjuats i skolor och inom den psykiatriska vården. I resultatet kommer det fram att en ung människa kan hålla sig antingen aktivt eller passivt till ensamhet, och att ensamhet kan upplevas som lust eller lidande. Den formen av ensamhet som upplevs som ett lidande är förknippad med skam och förnedring och den försöker personen bekämpa. I den ensamheten som är fylld av lust kan man finna det viktiga i sitt liv. Det är genom villkorslös kärlek som lidande kan förändras till lustfylld ensamhet. När man själv valt sin ensamhet upplevs den som något positivt. Om ensamheten kännetecknas av t.ex. övergivenhet så upplevs den som lidande. Ensamhet är alltså inte endast det att man upplever sig som utstött och övergiven o lider av detta, utan också en källa till livskraft. (Lindholm et al. 2001:242-247)

9.2 Utsatta flickor och pojkar – en översikt av aktuell svensk forskning

Forskningsrådet för socialvetenskap och arbetsliv i Sverige fick som uppdrag av regeringen att analysera främst svensk forskning som har att göra med både flickor och pojkar i olika utsatta situationer. En del internationell forskning togs med i översikten. Följande former av utsatthet togs med i denna översikt: sexuella övergrepp, försummelse och vanvård, fysiska övergrepp, exploatering av barn, emotionell kränkning och mobbning. Enligt en grov bedömning är vart tionde barn i en riskzon och deras utveckling hotad. (Lundberg 2005:5-6)

Kapitel 4 i denna översikt tar upp konsekvenser av att fara illa som barn. Den tar även upp vilka följder försummelse och annan vanvård har på barn i olika åldrar; förskolebarn, skolåldern och yngre ungdomar och till sist äldre ungdomar och vuxna. Det påpe-

kas dock att forskning om långsiktiga konsekvenser av tidig försumning i stort sett helt och hållet saknas. (Lundberg 2005:33-35)

9.3 Att förstå de konsekvenser barn misshandel har på beteende och emotionellt

Artikeln tar fasta på olika former av konsekvenser som försummelse och misshandel har på barns beteende och konsekvenser det har på emotionellt plan.

Det konstateras att misshandel och försummelse vid ung ålder signifikant förändrar ett barns normala utveckling och att det lämnar barnet med betydelsefulla brister och sjukdomar på lång sikt. De som arbetar inom vårdbranschen med dessa barn måste komma ihåg konsekvenserna av tidigare misshandel/försummelse på barnets utveckling och förmåga att anpassa sig då de arbetar med dessa barn. Detta oberoende om barnen bor med sina biologiska föräldrar, i fosterfamilj eller med adoptivföräldrar.

Man konstaterar att det besvärliga beteende som kan uppkomma av försummelse ofta sitter kvar ännu länge efter att barnet har kommit bort från den försummande omgivningen och blivit placerad i en fosterfamilj. (Stirling & Amaya-Jackson 2008:667)

9.4 Barn misshandel i familjen: misshandel, exploatering, försummelse- en begreppsanalys

I artikeln analyseras begreppet barn misshandel i familjen. Meningen med artikeln är att göra begreppet tydligare så att man kan forska i det. Inom vårdvetenskaplig forskning behövs det tydligare beskrivning för dessa termer för att sedan kunna arbeta med familjer som behöver hjälp. I begreppsanalysens resultat definierar man misshandel i familjen som något som kan kopplas ihop med familjens välmående, familjens kraftkällor och med familjedynamiken. Man orsakar barnet känslor av otrygghet och ett dåligt välmående genom fysisk misshandel, psykisk misshandel, sexuellt utnyttjande eller genom försummelse.

Största delen av forskning som man idag kan hitta handlar om fysisk misshandel. Detta beror på att fysisk misshandel är betydligt lättare att definiera än t.ex. försummelse. (Paavilainen et al. 1996:111-115)

9.5 Barn misshandel i USA: frekvens, risk faktorer och konsekvenser hos tonåringar

Meningen med den här studien var att få reda på hur mycket barn misshandel det förekommer i USA och vilka konsekvenser det har på tonåringars hälsa. För studien intervjuades 15 197 ungdomar i åldern 18-26 mellan åren 2001 och 2002. I den här studien tar man upp fysisk misshandel, sexuella övergrepp, fysisk försummelse och försummande av övervakning. Vanligaste formen av dessa var försummande av övervakning, barnet har t.ex. blivit lämnat ensamt hemma. Näst vanligast var fysisk misshandel, sedan fysisk försummelse och sist kom sexuella övergrepp. Alla olika former kunde kopplas ihop med flere olika konsekvenser för ungdomarnas hälsa.

I studien jämförs olika etniska raser. Man uppskattar att ungefär en miljon barn årligen blir utsatta för olika former av misshandel och försummelse i USA. Det konstateras att man fortfarande kämpar med att få svar på frågorna som ställdes i denna studie trots forskning i över 40 år. (Hussey et al. 2006:933-940)

9.6 Vanvård i social barnavård under 1900-talet

I denna utredning skulle personer som ansåg sig ha blivit vanvårdade under sin tid inom den sociala barnavården i Sverige intervjuas. I den här delrapporten presenteras resultaten av de första 404 intervjuerna som vid det här skedet hade gjorts. Totalt hade 1030 personer anmält sig till intervjuerna, så en hel del var ännu ogjorda. De intervjuade har berättat om försummelse och övergrepp som skett då de varit placerade på institution eller o fosterhem. En del har t.ex. konstant fått gå omkring hungriga, fått stå ut med kränkningar från fosterföräldrar eller personalen på någon institution. De har även blivit utsatta för psykisk och fysisk misshandel eller inte fått gå i skola som andra barn p.g.a. att de varit tvungna att arbeta. (SOU 2009:15)

Av de 404 personer som hittills intervjuats berättade 353 att de blivit utsatta för försummelse (SOU 2009:166). Den vanligaste formen av försummelse var otillräcklig omvårdnad på institution eller på fosterhem. Intervjupersonerna berättade att de fick gå i otillräckliga, underliga eller smutsiga kläder, att sjukvård, tandvård eller medicinering helt och hållet inte gavs eller förhindrades. En del berättade även att de ignorerades

känslomässigt eller verbalt, och en del hanterades på ett osakligt sätt. De intervjuade hade återkommande beskrivit att ingen brydde sig. (SOU 2009:168-170)

Här följer ett citat av en man född på 1940-talet som var med i utredningen.

”Lennart berättar att han fick springmask i lågstadiet. Detta åtgärdades inte förrän tio år senare. Fostermodern, säger Lennart, sa till honom att ”det är bara inbillning””
(SOU 2009:170)

9.7 Baby misshandel- att känna igen det och att göra något åt saken i ”ensikoti”

Syftet med denna pro gradu är att göra misshandel och försummelse som riktas mot barn synligare för allmänheten och att ge information om hur man kan känna igen det och göra någonting åt saken. Det undersöks ifall det förekommer misshandel i ”ensikoti” och ifall det gör det så i vilken form, hur bra personalen känner igen det, hur mycket det sker, hur det inverkar på barnet, olika riskfaktorer, vad man gör åt saken och hur dessa barnfamiljer stöds. (Henttonen 2009:7)

Vanligast förekommande är försummelse. Försummelsen syns oftast i form av bristande grundvård, t.ex. att blöjor inte byts tillräckligt ofta, barnen får för lite mat och/eller alldeles för het mat. en del barn matas även alldeles för mycket så att de skall hållas nöjda och tysta för att t.ex. försäkra att både föräldern och barnet sover länge. Däremot förekommer det inte sexuellt utnyttjande i ensikotin, eller så känner man inte igen det. (Henttonen 2009:41)

9.8 Försummelsens biopsykologi

Försummelse av barn är den vanligaste formen av barn misshandel. Försummelse kan kopplas ihop med väldigt ogynnsamma psykologiska följder och följder på barnets kommande utbildning. Man antar att dessa beror på skadlig inverkan på hjärnans utveckling.

Det konstateras att frekvent förekommande berörelse av sin mor är en biologisk nödvändighet för både fysisk och psykisk utveckling. (De Bellis 2005:150-151)

Det är helt klart att försummelse har väldigt skadliga följder. Försummade barn blir ofta utsatta för olika former av försummelse och de har det annars också ganska jobbigt vilket medverkar till skadlig utveckling för hjärnan. (De Bellis 2005:167)

Den här artikeln var väldigt medicinsk till sitt innehåll, men tog ändå upp en hel del som kunde användas i denna studie.

10 RESULTAT

Här presenteras resultatet av analysen i form av en figur. Resultatet har delats in i en underkategori, en överkategori och en gemensam kategori enligt Kyngäs och Vanhanens instruktioner för induktiv innehållsanalys (Kyngäs & Vanhanen 1999:7).

Överkategorierna i resultatet blev följande:

- Fysiska följder.
- Känsломässiga följder.
- Följder på utvecklingen.
- Sociala följder.

Gemensamma kategorin blev följande:

- Orsakar lidande.

UNDERKATEGORIÖVERKATEGORIGEMENSAM KATEGORI

Sömnsvårigheter

Stroke

Cancer

Hjärt- och kärlsjukdomar

Hypertension

Diabetes

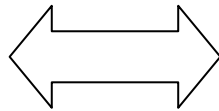
Infektionskänslighet

Ätstörningar

Hudproblem

Undernärda

Missbruk

Fysiska följder

Ångest

Ilska

Negativ självbild

Svårt att skilja på känslor

Oro, stress

Kärlekslöshet

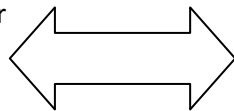
Skuld & skam känslor

Saknar empati

Nedstämdhet

Depression

Sorg

Känslomässiga följder

Skolsvårigheter

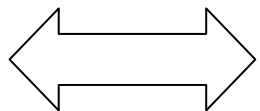
Lägre iq

Sämre läsförmåga

Sämre ordförråd

Försenad utveckling

Inlärningssvårigheter

Utveckling

Social isolering

Antisocialt beteende

Våldsamhet

Krävande

Svårt med uppmärksamhet

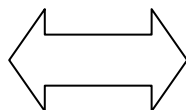
Tillbakadragenhet

Svårt med nära relationer

Ytliga förhållanden

Extremt beroende av andra

Koncentrationssvårigheter

Sociala följder**Orsakar lidande***Figur 2 Analysens resultat*

10.1 Tolkning mot den teoretiska referensramen

De artiklar som analyserades påvisade att försummade barn upplever mycket stress av att bli försummade. Detta är ett hälsoproblem som leder till att barnet känner lidande. Då det gäller försummelse är det frågan om stress och lidande som någon annan orsakar barnet.

Det är oftast frågan om att ena föräldern eller båda föräldrarna orsakar lidande för barnet. Enligt Eriksson (2003:39) får man inte orsaka lidande för någon man har ansvar för. När det gäller försummelse är det precis det föräldrarna gör. Dessa föräldrar förolämpar enligt Eriksson (2003:40) både sin egen och barnets värdighet genom att orsaka lidande.

Att inte ha en relation till en annan människa är enligt Eriksson (2003:39) en av de största formerna av lidande en människa kan uppleva. Eriksson (2003:44) säger att människans största behov är att få känna kärlek och att känna sig vara godkänd. Dessa är två känslor försummade barn ofta inte får känna, speciellt inte av sina föräldrar.

Ifall man inte får känna sig välkommen blir man fräntagen känslor som livsglädje och hopp. Genom att visa att man välkomnar någon visar man den personen både bekräftelse och respekt. Alla både vill och behöver få känna sig saknade och känna att de hör till någon gemenskap. (Eriksson 2003:45)

Enligt Eriksson (2003:42) kan lidande kopplas ihop med både skam och skuld. Båda två känslor som försummade barn kan känna. Ett barn som lider måste få sin värdighet som människa bekräftad. Om man lider är man inte en hel människa. (Eriksson 2003:42-43)

11 DISKUSSION

I diskussionen tas de olika kategorierna som analysen resulterade i och som presenterades i figur 2 upp noggrannare.

Enligt Stirling & Amaya-Jackson (2008:667) kan följder så som stroke, cancer, diabetes och hjärt- och kärlsjukdomar enligt forskning kopplas ihop med bl.a. försummelse. Detta beror på rubbningar i föräldra- barn förhållandet och det här bevisar hur känsliga barn är för stressfulla upplevelser. Även hypertension, depression, självmord och missbruk kan kopplas ihop med försummelse. Rubbningar i föräldra- barn förhållandet kan också leda till sömnsvårigheter, ångest, våldsam beteende och skolsvårigheter. (Stirling & Amaya-Jackson 2008:667)

Den sociala förbindelsen mellan mor och barn är den viktigaste vi människor har. Ofta förekommande berörelse av sin mamma är en biologisk nödvändighet för både fysisk och psykisk utveckling. Ifall ett barn inte får tillräcklig berörelse av sin mamma så kan det leda till störningar i den kognitiva utvecklingen och i barnets sociala beteende. Detta kan vidare leda till problem med minnet, till inlärningssvårigheter och till svårigheter att kunna reglera sina känslor. (De Bellis 2005:151)

Beteende problem och antisocialt beteende kan även bero på stress (De Bellis 2005:157).

Barn som blivit försummade kan ofta anses vara såkallade problembarn med koncentrationssvårigheter. I t.ex. skolor reagerar lärare ofta på sådant beteende med att höja på rösten och strängt säga till åt barnet. På ”normala” barn har detta ofta en bra effekt, men för barn som är överkänsliga för ”hot” och har svårt att kontrollera sina känslor, p.g.a. avsaknad av förebilder kan situationer av den här typen bli problematiska. Dessa barn kan uppleva en sådan situation som direkt farlig.

Ju mera kronisk stress barn måste stå ut med desto mer långvariga psykologiska förändringar orsakar den. En hjärna som anpassat sig för någon typ av extrem omgivning kan sällan optimalt prestera i en annan. Det här beror på att barn som vuxit upp i en försummande omgivning sällan fått några verktyg för att anpassa sig till andra och nya omgivningar. Mest dramatisk är barns utveckling under de första tre åren. Hjärnans

struktur ändras och den anpassar sig till den omgivning den befinner sig i. Barnets hjärna blir alltså så ”bra” som den kan med tanke på omgivningen.

(Stirling & Amaya-Jackson 2008:668-669)

Ett barn som kommer från en underprivilegierad miljö behöver redan vid ett års ålder stimulans utanför hemmet för att barnets normala intellektuella utveckling skall komma igång. Barnets självkänsla och förmåga att styra sitt liv hänger ihop med förmågan att kunna läsa på lågstadiet.

De föräldrar som behandlar sina barn illa framkallar negativa känslor hos dem. Okonsekvent behandling och försummelse leder till att barnen har svårigheter att förutsäga sina föräldrars reaktioner och beteende. Barnens relation till sina föräldrar präglas av undvikande, oro och ångest. Det har påvisats att dessa barn även har en tendens att välja bort fritidsaktiviteter som är ledda av vuxna, eftersom vuxna med auktoritet väcker de negativa känslor hos dem. Dessa känslor har sin grund i barnets relation till sina föräldrar. Dessa barn söker sig istället till andra som är liksinnade och de kan leda till att de t.ex. provar rusmedel tidigare. (Lundberg 2005:37-38)

Då det gäller småbarn kan försummelsen komma fram som t.ex. hudproblem i form av kroniskt blöjexem p.g.a. försummelse av barnets vård. Barn kan även bli undernärda ifall de inte får tillräckligt med mat och i värsta fall om detta pågår väldigt länge så kan det leda till en försenad utveckling. (Henttonen 2009:19)

En baby som under en längre tid blivit försummad är mer känslig för infektioner än andra barn, vilket kan kopplas ihop med att barnet har sämre immunförsvar på grund av stress. (De Bellis 2005:154)

Konsekvenser av försummelse hos vuxna kan även vara skuld och skam känslor. De kan till och med anklaga sig själva för att inte ha lyckats undgå försummelsen som de utsatts för av vuxna personer som de varit beroende av som barn. De kan känna sig utanför och ensamma, som om de inte skulle vara tillräckligt bra eller passa in någonstans. Det kan även framkalla känslor som sorg och smärta eftersom dessa vuxna upplever att de inte fått vara ”normala” barn under sin uppväxt. (SOU 2009:313-314)

Ensamhet upplevs av en ung person som ett lidande som ofta gränsar till det outhärdliga lidandet, när upplevelsen kännetecknas av att vara utanför, av att vara övergiven, av att vara utfrysad och av att vara icke accepterad. Då upplever hon sig djupt kränkt i sin världighet. Detta leder till en känsla av att inte betyda något för någon.

Kärlek kan anses utgöra ensamhetens yttersta mening. En misstanke om att ingen erbjuder kärlek utan villkor tar bort den plats där barnet skulle få vara annorlunda och sårbar. Då går hon in i lidandets odrägliga kamp där ond kvävande och desperat ensamhet hotar att krossa henne. Andra människors kärlek kan ge barnet kraft att utstå ensamheten. Det är kärleken som ger rum för den goda ensamheten. Kärlek ger en ung människa rum att vara ensam. Att bekräfta en ung människas ensamhet betyder att man måste lära henne vad det är att vara älskad, att ta emot och att ge kärlek och att lära henne vad kärlek är. (Lindholm et al. 2001:246)

12 KRITISK GRANSKNING

Frågeställningarna i studien var vilka följder försummelse har för barnet och vilken form lidande försummelsen orsakar.

Mycket material hittades med hjälp av Arcadas informationssökare Sonja Hortling, men största delen av materialet var inte relevant för min studie med tanke på mina frågeställningar. En väldigt stor del av materialet var för gammalt och kunde därför inte användas. Väldigt vanligt var det också att materialet behandlade fysisk misshandel och sexuella övergrepp, och att försummelse endast var en bråkdel av forskningen/artikeln. En stor del av de slutligen använda forskningarna/artiklarna behandlade fysisk misshandel och sexuella övergrepp till en del, men informationen om försummelse var ändå tillräcklig i dessa.

Till studiens svaga sidor hör att forskningarna om hur försummelse inverkar på barnet senare i livet nästan helt och hållet saknades. Ett undantag var utredningen om vanvård i den sociala barnvården i Sverige som handlade om barn som blivit placerade i fosterhem eller på institution. Därför togs denna utredning med i studien trots att försummelsen inte skett i hemmet och av de biologiska föräldrarna.

Andra svaga sidor var att det inte gjordes någon intervju och att de tidigare forskningar/artiklar som hittades var väldigt begränsade till sitt innehåll. Materialet som hittades behandlade inte heller lidande i den mängd jag hade önskat.

Det verkar finnas ett enormt behov av vidare forskning inom försummelse och försummelsens inverkan på barnet.

Själv lärde jag mig väldigt mycket av arbetet och det väckte mitt intresse för att sätta mig ännu djupare in i ämnet.

KÄLLOR

Böcker

Andersen, Heine. 1994, *Vetenskapsteori och metodlära*, Lund: Studentlitteratur, 297 s.

Carlsson, Bertil. 1990, *Grundläggande forskningsmetodik- för medicin och beteendevetenskap*, 2 uppl., Stockholm: Nordstedts Förlag AB, 198 s.

Eriksson, Katie. 2003, *Den lidande människan*, 3 uppl., Stockholm: Liber AB, 115 s.

Eriksson, Katie. 1992, *Broar*, 4 uppl., Åbo Akademi: Institutionen för vårdvetenskap, 331 s.

Killén, Kari. 2009, *Barndomen varar i generationer - om förebyggande arbete med utsatta familjer*, 2 uppl., Studentlitteratur. 278 s.

Paavilainen, Eija. 1998, *Lasten kaltoinkohtelu perheessä*. Tampereen yliopisto, 121 s.

Sarvimäki, Anneli & Stenbock-Hult 2008, *Omvårdnadens etik, Sjuksköterskan och det moraliska rummet*, Stockholm: Liber AB, 187 s.

Sarvimäki, Anneli & Stenbock-Hult, Bettina. 1996, *Vård. Ett uttryck för omsorg*, 2 uppl., Stockholm: Liber AB, 152 s.

Sinkkonen, Jari. 2008, *Mitä lapsi tarvitsee hyvään kasvuun*, 2 uppl., WSOY, 296 s.

Söderholm, A. ; Halila, R. ; Kivitie-Kallio, S. ; Mertsola, J. & Niemi, S. 2004, *Lapsen kaltoinkohtelu*. Helsinki: Duodecim, 256 s.

Thorsén, Håkan. 1992, *Omvårdnadsmodeller Människosyn Etik*, Almqvist & Wiksell Förlag AB, 249 s.

Internet

Barnhälsovården, Örebro läns landsting. 2007, Barn som far illa. Tillgänglig: <http://orebroll.se/Files-sv/%C3%96rebro%20l%C3%A4ns%20landsting/V%C3%A5rd%20och%20h%C3%A4lsa/F%C3%B6r%20v%C3%A5rdgivare/Barnh%C3%A4lsov%C3%A5rden/Handbok%20BHV/Kap%20205.%206.%20Barn%20som%20far%20illa.pdf>
13 s. Hämtad 28.09.2010.

Henttonen, Tanja. 2009, *Vauvojen kaltoinkohtelu- tunnistaminen ja puuttuminen ensokodeissa*, Pro gradu, Åbo universitet. Tillgänglig: <http://ensijaturvakotienliitto-fi-bin.directo.fi/@Bin/a0b3e093d82832d0cb99edced3ba5348/1288092322/application/pdf/3140137/Vauvojen%20kaltoinkohtelu%20raportti.pdf> 72 s. Hämtad 23.09.2010.

Statens offentliga utredningar (SOU). 2009, *Vanvård i social barnavård under 1900-talet*. Tillgänglig: <http://www.sweden.gov.se/content/1/c6/13/78/93/a04d1a1d.pdf> 381 s. Hämtad 28.09.2010

Söderholm, Annlis. 2009, *Försummelse av barn*. Tillgänglig: www.nfpedodonti.no/.../2_AS_Neglectsammanfattning.doc
2 s. Hämtad 28.09.2010

Tidskrifter

Kyngäs, Helvi & Vanhanen, Liisa. 1999, Sisällön analyysi, *Hoitotiede*, Vol. 40, nr 1, s. 5-7.

Lindholm, Lisbet; Granström, Ebba & Lindström, Unni Å. 2001, Den unga människans ensamhet – en upplevelse av lust och lidande, *Hoitotiede*, Vol. 13, nr 5, s. 242-247.

Paavilainen, Eija; Åstedt-Kurki, Päivi & Paunonen, Marita. 1996, Lapsen kaltoinkohtelu perheessä: pahoinpitelyä, hyväksikäyttöä, laiminlyöntiä – käsiteanalyysi, *Hoitotiede*, Vol. 8, nr 3, s. 111-115.

Söderholm, Annlis. 2006, När barn far illa, *Finska Läkaresällskapets Handlingar*. Nr. 2. s. 23-24.

E- tidskrifter

De Bellis, Michael D. 2005, The psychobiology of neglect, *Child Maltreatment*, vol. 10 nr 2, s. 150-167. Tillgänglig: Google Scholar. Hämtad 12.10.2010.

Hussey, Jon M; Chang, Jen Jen & Kotch, Jonathan B. 2006, Child maltreatment in the United States: prevalence, and adolescent health consequences, *Pediatrics*, vol. 118 nr 3, s. 933-940. Tillgänglig: Google Scholar. Hämtad 12.10.2010.

Lundberg, Ingvar. 2005, Utsatta flickor och pojkar – en översikt av aktuell svensk forskning, *Forskningsrådet för arbetsliv och socialvetenskap*, s. 5-38. Tillgänglig: Google Scholar. Hämtad 12.10.2010.

Stirling, John & Amaya-Jackson, Lisa. 2008, Understanding the behavioral and emotional consequences of child abuse, *Pediatrics*, vol. 122 nr 3, s. 667-669. Tillgänglig: Ebsco Academic Search Elite. Hämtad 12.10.2010.

